№ 78 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 9

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 9 № 78

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւր՝ քանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

(36-րդ ՏԱՐԻ)

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊՐԻԼԻ I-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 8 ՌՈՒԲԼԻ

Ամսական ՄԷԿ րուբլի			
Ամերիկա տարեկան	„		6 դոլար
Եւրոպա	„	„	30 ֆրանկ
Պարսկաստան	„	„	10 րուբլի

Երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ, ապրիլի 7-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին վախճանվեց

Թագուհի Անդրէասեան ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆԸ

որի մասին խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին հարազատները—Ջանազան Տէր-Պետրոսեան, Արշակ և Սաթենիկ, Անդրէաս և Դարիա Բարխուդարեաններ, Մարիամ Մնացականեան որդիներով, Եղիսաբէթ և Տիգրան Խաչեանց, Ցասմիկ և Պետրոս Մեժլումեանց: Ամբիծքը չորեքշաբթի, ապրիլի 9-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին հանգուցեալի բնակարանում (Сіонская, I Соборн. туп. № 6): Յուղարկաւորութիւնը հինգշաբթի, ապրիլի 10-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, բնակարանից դէպի Նորաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցին. Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը:

(չ. հ.) 2—1

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՄԵԼԻՔ-ԱԼԱՀՎԵՐԴԵԱՆԻ

ամուսինը և եղբայրը խորին շնորհակալութիւն են յայտնում ազգականներին, ծանօթներին և այն հիմնարկութիւններին, որոնք իրանց ներկայութեամբ յարգեցին հանգուցեալի յիշատակը, և այն անձանց, որոնք գրաւոր յայտնեցին իրանց ցաւակցութիւնը:

Մեծադիր պատկերների

—•ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑ•—

ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

(Գանօվսկայա փողոց № 7)

Նկարնվում են ամեն տեսակ պատուէրներ՝ լուսանկարած մեծ ու փոքր պատկերներից և մեծացվում են գեղարուեստական ճաշակով մինչեւ ցանկացված չափը:

Գները մինչև առաջիկայ Զատիկը

—ԷԺԱՆԱՑՎԱԾ ԵՆ—

3 րուբլուց սկսած

Արուեստանոցը մինչև Զատիկ բաց կը լինի և կիրակի օրերը մինչև ժամը 4-ը:

(1, 3, 5, 6, 9) առ. 10—5

Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան արհեստանոցում (Գանօվսկայա, № 19), ԵՐԿՈՒ ՕՐ, ապրիլի 8-ին և 9-ին, առաւօտեան ժամը 11-ից մինչև ցերեկ. ժամը 3-ը տեղի կունենայ արհեստանոցի աշակերտուհիների ձեռագործների սովորական վաճառքը, իսկ չորեքշաբթի, ապրիլի 16-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, վարչութիւնը խնդրում է ընկերութեան մեծարգոյ անդամներին շնորհ բերել տարեկան ընդհանուր ժողովին:

(կ. ե.) 2—2

ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄ

Բաղդադի յայտնի ֆիրմայի, ստացված է Թիւրքիայից և ծախվում է գործարանային գներով ԼԱՐՃԷԻ սերմերի դէպօում, Միխայլօվսկի պրօսպէկտ, № 23, Զ. ՄԱՆԻԵՎԻ մագազինում՝ Պուշկինսկայա փող., ուղղափառ սեմինարիայի հանդէպ, Ի. Մ. ՄԱՄՈՒԼՕՎԻ գինետանը՝ Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, № 25.

առ. (ա. օ) 10—5

Նախազգուշացում

Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ — Д. З. Сараджевъ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԳՐԱ — ՍԵՆԵԱԿԻՑ

Նորերս ի վաճառ է հանվել օղի (столовое вино)

„ԸՆԿ. Գ. Մ. ՍԱՐԱՋԵՎ" „Т-во Г. М. Сараджевъ"

ֆիրմայով և մերին կատարելապէս նման էտիկետներով, նպատակ ունենալով մոլորեցնել պ. պ. սպառողներին, մեր ֆիրմայի հռչակով օգտվելու նպատակով:

Թողնելով դատարանին ապրանքի տարածման այդպիսի մի ձևի գնահատութիւնը, գրասենեակը խնդրում է յարգելի հասարակութեան ուշադրութիւն դարձնել ֆիրմայի էտիկետների վրա անուան և հօրանուան սկզբնական „Դ. Զ." „Д. З." տառերին, նոյնպէս գործարանի դրօշմ՝ հայծեամը ժայռի վրա:

(օ. մ.) առ. 25—8

Կովկասեան Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Խորհուրդը

յայտնելով որ առաջիկայ Զատկական տօների առիթով շնորհակալութեամբ

ընդունում է

աղքատների համար

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

դրամով, մթերքներով և շորով, ամեն օր ժամը 10-ից մինչև 2-ը, ընկերութեան գրասենեակում (Абасъ-Абадская площ. №7), խոնարհաբար խնդրում է բարեսիրտ անձնաւորութիւններին օգնութեան հասնել այդ թշուառներին:

Ընդունվում են նուէրներ Զատկական փոխայցելութիւնների տեղ:

(առ.) 2—1

Բագուի հայոց եկեղեցուն կից գրավաճառանոցում վաճառվում է

ԱՐԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ	50 կ.
ՎԻՐԱՒՈՐ ԲԼԲՈՒԼ	45 կ.
ԾԱՂԿԷ ՓՈՒՆՋ	40 կ.
ԾԻԾԱՂԱԲԵՐ	20 կ.
ՌԱՄԿԱԿԱՆ ՄՐՄՈՒՆՋՆԵՐ	60 կ.

Ցարմարագոյն նուէրներ Զատկվայ առիթով:

(չ. հ.) առ. 2—1

Մարտի 16, կիրակի օրից

—ԲԱՑ Է—

նկարիչ ԱՐՇԱԿ ՖԷԹՎԱՃԵԱՆԻ

ՋՈՒՏ

ԱԿՎԱՐԷԼՆԵՐԻ

Ցուցահանդէսը

Կովկասեան գիւղատնտեսական կայսերական ընկերութեան դահլիճներում.

Բարեատինսկայա փողոց.

Ցուցահանդէսը բաց է ամեն օր առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան ժամը 5-ը:

Մուտքը արժէ 30 կոպէկ:

Աշակերտները և զինւորները վճարում են կէսը:

(օ. մ.) առ. 20—11

ԿՐԱՒՈՐԱԿԱՆ ԴԵՐ

Երբէք մեր երկրի ժողովրդական մասսայի խաւերում այնքան յաճախ չեն լսվել գանգատներ գիւղական հալածողների վրա, որքան ներկայ օրերում:

Գիւղի մէջ և առաջները միշտ եղել են ոյժի մենավաճառներ, հարստահարողներ և կեղեքողներ: Նրանցից տառապել է գիւղի աղքատ մասը, որը կախված լինելով այդ ազդեցիկներից՝ չէ համարձակվել բողոք յարուցանել նրանց դէմ: Բայց մեր օրերում գիւղական իրականութեան մէջ երեւացին նոր ազդեցիկներ, որոնք նոյնպէս դարձան ճնշող ոյժեր մասսայի վրա: Եւ գիւղական կեանքը հին ու նոր ճնշողների ծանրութեան տակ դարձաւ բազմատեսակ կրաւորականութեան և սարկութեան մի տխուր միջավայր:

Նոր ճնշողների մի մասը արդիւնք է վարչական այն շփոթի, որը ստեղծվել է հին ռեժիմի ազդեցութեան տակ և պէտք է թուլանայ գեմստվային և ուրիշ հասարակական հիմնարկութիւնների ներմուծումից յետոյ, իսկ միւս մասը կազմվել է անհատներից, որոնք մօտեցել են ժողովրդական կեանքին բարի ձգտումներով, բայց մոլորվել են իրանց գործունէութեան ընթացքում և դարձել պատուհասներ ժողովրդի համար:

Այդ բազմատեսակ ճնշումներից ահաբեկված ժողովուրդը պապանձվել է և կորցրել է կարծիք ու ցանկութիւններ արտայայտելու ընդունակութիւնը.

Գիւղը, որ պէտք է մեր օրերում ընտելանար ազատ խօսքի, ազատ դատողութեան և ազատ գործունէութեան գաղափարներին, մատնվել է ընդարմութեան և խաղալիք է դարձել զանազան տեսակի ազդեցիկների քմահաճոյքներին:

Ժողովրդի բարեկամների վրա պարտականութիւն է ծանրանում լուրջ ուշադրութեամբ վերաբերվել գիւղի ներկայ կացութեանը:

Եթէ մենք ցանկանում ենք, որ ժողովուրդը իսկական տէր լինի իր գործերին, պէտք է գիտակցենք, որ այդ կարող է լինել միայն այն ժամանակ, երբ այդ ժողովուրդը ընդունակ կը լինի արտայայտել ազատօրէն իր կարծիքները և կամքը ընթացիկ խնդիրների վերաբերութեամբ:

Ոչինչ չէ կարելի անել ստրկացած և պապանձված ժողովրդի հետ: Նա միշտ էլ կը մնայ կրաւորական վիճակի մէջ, ահաբեկված շրջապատող բոլոր աշխարհից: Եւ եթէ պատահական մի ազդեցութեան տակ նա այսօր կատար է ածում մի որևէ բարի կուլտուրական գործ, նա վաղը կարող է մի ուրիշ ազդեցութեան տակ տապալել այսօրվայ սկսածը:

Այդտեղ հարկաւոր է գիտակցական վերաբերմունք՝ հիմնված մարդկանց ազատ գործունէութեան վրա:

Կրաւորական ժողովուրդը, որ դատապարտված է ստրկամիտ դերի, դեռ դրական գործօն չէ:

Սովորեցրէք ժողովուրդը ազատ դատողութեան և ազատ քուէի: Երբ նա ձեռք բերեց այդ ընդունակութիւնը, այն ժամանակ նա կարճ միջոցում կարող կը լինի ներկայացնել առաջադիմութեան ապացոյցներ:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Պօլիս, 5 ապրիլի

Ապրիլի 2-ին, տասը շաբաթվայ ընդմիջումից յետոյ, ռուսաց դեսպանի մօտ տեղի ունեցաւ դեսպանների խորհրդակցութիւն՝ Բ. Դրան հետ ժանդարմական օֆիցէրների պայմանագիրը վերականգնելու հարցի մասին:

Այս հարցը դեսպանները քննում են՝ նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ սուլթանը մինչև օրս չէ համաձայնում երկարել այդ օֆիցէրների լիազօրութիւնները նոր եօթամեակի համար: («Հ. Գ.»)

Հռոմ, 6 ապրիլի

Ինչպէս հաղորդվեց, Բ. Դուռը մարտի 31-ին իր ուղարկած նօտայով տեղեկացրեց իտալական կառավարութեան, որ այլևս թոյլ չի տայ իտալական պօստային բաժանմունքներ հաստատել Թիւրքիայում:

Այժմ իտալական դեսպանատան յայտնված է, որ, այդ կարգադրութիւնների համաձայն, հէնց որ իտալական նոր պօստային բաժանմունքներ բացվեն, անմիջապէս զինւորական պահակախմբեր կը նշանակվեն նրանց մէջ՝ հասարակութեան մուտքը ոյժով արգելելու համար:

Այդ առիթով Ստեֆանիի գործակալութիւնը հաղորդում է, որ «ի նկատի ունենալով այդօրինակ՝ ոչ մի բանով չարդարացվող մարտահրաւէրը Թիւրքիայի կողմից, իտալական կառավարութիւնը վճռել է եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել՝ իր իրաւունքները և արժանապատուութիւնը պաշտպանելու համար, և պատրաստ է ծովային երեք դիվիզիաների՝ գնալ թիւրքական ջրերը: Իտալական կառավարութիւնը միևնոյն ժամանակ կը դիմէ մեծ պետութիւններին և Բ. Դրան և մասնաւորապէս կանէ, որ Թիւրքիան խախտեց միջազգային իրաւունքները և դաշնագրերը ինչպէս պօստային բաժանմունքների հարցում, այնպէս և այն խնդիրներում, որոնց վերաբերութեամբ Թիւրքիան թոյլ տուեց իրան դուրս գալ իր իշխանութեան սահմաններից ի վնաս իտալական կառավարութեան: Թիւրքիայի բացառութիւնից կախված կը լինի իտալական կառավարութեան յետագայ գործելակերպը:

Այն նպատակը, որպիսին կորոշէ իտալական կառավարութիւնը, ստիպված լինելով ձեռք առնել այդ միջոցները, պարզ է և ճշգրիտ ընդգծած—պաշտպանութիւն իտալական շահերի՝ միանգամայն որոշակի հարցերում: Ուստի և ցնորք պէտք է համարել այն լուրերը, որ տարածվեցին Նաւատորմիղը ծառայութեան կոչելու կարգադրութեան ժամանակ, թէ իբր Իտալիան մտադրութիւն ունի գրաւել Թիւրքաց գաւառներից մէկնումէկը: Իտալիայի քաղաքականութիւնը բնաւ աւանտիւրի քաղաքականութիւն չէ, այլ անհրաժեշտ պաշտպանութեան քաղաքականութիւն: Նրա քաղաքականութեան այս յատկութիւնը բոլոր պետութիւնների կողմից համակրանքի է արժանացել: («Հ. Գ.»):

Պարիզ, 6 ապրիլի

Բարօն Էրէնտալը «Մատէնի» Վիէննայի թղթակցին յայտնել է, որ ներկայումս պետութիւնները, որոնց թւում և Անգլիան, մակեդոնական հարցում գլխաւորապէս հոգ են տանում պահպանելու եւրոպական համերգի միութիւնը, որպէսզի Թիւրքիան հնարաւորութիւն չունենայ տարաձայնութիւններից օգտվել: Ամենագլխաւոր կէտերի վերաբերութեամբ արդէն լիակատար համաձայնութիւն է ձեռք բերված. մանրամասնութիւնների նկատմամբ յոյս կայ շուտով համաձայնութիւն կայացնել: Այնուհետև մնում է աշխատել, որ Թիւրքիան ընդունէ եւրոպական առաջարկութիւնները:

(«Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 6 ապրիլի

Ռուսաց քաղաքացիական գործակալը տեղեկացրեց Մակեդոնիայի գեներալ-տեսչին, որ Կարաֆէրիայի տաճարներում, զէնքեր որոնելու ժամանակ, սրբապղծութեան դէպքեր են տեղի ունեցել: Հիլմի փաշան կարգադրեց այդ առիթով քննութիւն սկսել:

(«Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 5 ապրիլի

Սուլթանը վճռեց ֆրանսիացիներից յետ գնել Հէրէկլի ածխահանքերի շահագործութեան կոնցեսիան: Սինդիկատի ներկայացուցիչ կոմս Վիտալիս պահանջում է 120 միլիօն:

(«Հ. Գ.»)

Պարիզ, 6 ապրիլի

Կօլօմբօից Բէշարը հաղորդում է, որ Տալզասի մօտ տեղի ունեցած կռիւը շատ յամառ էր. ֆրանսիական զօրքերը ցրեցին հակառակորդին և հալածեցին նրան 10 կիլօմետր տարածութեան վրա: Տեղացիները կռւի դաշտում թողեցին բազմաթիւ սպանվածներ և վիրաւորվածներ, մի դրօշակ և մի արտաձգիչ թնդանօթ: Ֆրանսիական զօրքերը ունեցան 28 սպանված և մօտ 100 վիրաւոր: («Հ. Գ.»):

Բէլգրադ, 8 ապրիլի

Ալբանացիների սանձարձակութիւնների պատճառով Թիւրքիայի, առանձնապէս Հին-Սերբիայի հիւսիս-արևելեան մասի, Իպէկի, Պրիշտինի և Պրիզրէնի սանջակների շինական ազգաբնակութիւնը շարունակ գաղթում է: Գաղթողները, ալբանացիներից հալածվելով, թողնում են Թիւրքիայում իրանց ստացուածքը և ձեռնունայն հասնում են Սերբիա, ուր նրանց, ստիպված, կամ գանձարանն է պահում կամ մասնաւոր անձինք: Այդ պատճառով սերբ կառավարութիւնը իրան պարտաւորված համարեց վճիռ կայացնել և թոյլ չը տալ գաղթողներին դուրս գալու Թիւրքիայից: Վերջերս սերբ իշխանութիւնները ստիպեցին Թիւրքիա վերադառնալ 200 գաղթական սերբ գիւղացիների, որոնք ներկայումս գտնվում են Գիլան քաղաքում: Սերբ կառավարութիւնը խնդրեց Բ. Դրան ուղարկել գաղթականներին իրանց գիւ-

ղերը Թիւրքաց զօրքերի հսկողութեան տակ և ապահովել նրանց կեանքի և գոյքի անձեռնմխելիութիւնը։ («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզ, 6 ապրիլ

Թեհրանից հրաման է ստացվել պատժիչ զօրախումբ ուղարկել շահսևանների դէմ։

Սահմանային Մարանդում ապրիլի 3-ին շուկաները փակվեցին։ Ազգաբնակութիւնը բողոքում է նոր նահանգապետ նշանակելու դէմ։ («Հ. Գ.»)

—

Հռոմ, 6 ապրիլ

«Տրիբունա» պաշտօնական լրագիրը տեղեկութիւններ ունի, որ Միջերկրական իտալական նաւատորմիղին հրամայված է կենտրոնանալ Գաէտում։ Շատ կարելի է, որ նաւատորմիղի մի մասը Արևելք ուղարկվի։

«Պօպօլօ Րօմանօ» լրագիրը ասում է. «Առհասարակ քաղաքական շրջաններում, նաւատորմիղը Գաէտի ջրերում կենտրոնացնելու լուրը ազդեցութիւն է թողել, քանի որ կրկին նոր ձեռնարկութիւններ են սպասվում։ Այս միջոցը չէր կարելի չը մեկնաբանել իբրև մի քայլ, որ անպայման քաղաքական նշանակութիւն ունի։ Սակայն պէտք է կարծել, որ այս դէպքում մենք գործ ունենք հանգամանքներից յարուցված նախազգուշացման միջոցի հետ»։

«Միսաջերօ» լրագիրը կարծում է, որ այդ միջոցը կապ ունի Թիւրքիայի դէմ ծովային ցոյց սարքելու հետ պօստային գործակալութիւնների հարցի վերաբերութեամբ։ («Հ. Գ.»)

—

Հռոմ, 8 ապրիլ

Ստեֆանիի գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Արևելք գնացած իտալական նաւերը հրաման ստացան կանգ առնել Սուդայում. Միջերկրականի էսկադրայի միւս երկու մասերը կը մնան իտալական ջրերում ցնոր կարգադրութիւն։

Ստեֆանին հաղորդում է, որ ապրիլի 7-ին Թիւրքաց դեսպանը յայտնեց արտաքին գործերի մինիստրին, որ եթէ Իտալիան պահանջում է պօստային գրասենեակներ բանալ միայն նրա ցանկացած հինգ քաղաքներում, ուր կան արդէն միւս պետութիւնների պօստային գրասենեակներ, հիմք չը կայ Իտալիայի նկատմամբ այնպիսի գործելակերպ ունենալ, որպիսին պահպանվում է միւս պետութիւնների վերաբերութեամբ։

Արտաքին գործերի մինիստրը այդ յայտարարութիւնը ուշադրութեան առաւ, խորին բաւականութիւն յայտնելով այդօրինակ վիճելի հարցի այդպիսի արդարացի լուծման առիթով, նաև յայտնեց, որ Իտալիայի վերաբերութեամբ սուլթանի և նրա կառավարութեան արտայայտած բարեկամական զգացմունքների առիթով նա բաղդաւոր է վկայել, որ այդ զգացմունքները լիովին գնահատութեան են արժանանում իտալական Թագաւորից և նրա կառավարութիւնից, և որպէսզի ծառայութիւնը արգելքի չը հանդիպի ապագայում, անհրաժեշտ է միւս թիւրիմացութիւնների առաջն առնել։ Ուստի մինիստրը դեսպանի ուշադրութիւնը հրաւիրեց հետևեալ երեք կէտերի վրա. Թիւրք չինօվնիկների վերաբերմունքը կայսրութեան մի քանի մասերում դէպի իտալական հիւպատոսները և իտալահպատակները, այն արգելքները, որ դրվում են իտալահպատակների համար հողային սեփականութիւն ձեռք բերելու գործում, և այն արգելքը, որ դրված է իտալական նաւերից մէկին, որ երթևեկում է Տրիպօլիսի, Խոմսի և Միզրատի միջև, որով մինիստրը ասաց, որ այդ կէտերը աւելի մանրամասն կերպով կը բացատրվեն յատուկ նօտայով։

Թիւրքաց դեսպանը յայտնեց, որ անմիջապէս իր կառավարութեան ուշադրութիւնը կը դարձնէ այդ կէտերի վրա։ («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզ, 7 ապրիլ

Անա հինգերորդ օրն է, որ Ուրմիայի հետ հեռագրական հաղորդակցութիւնը ընդհատված է, որովհետև Սալմաստ-Ուրմիա գիծը քիւրդերը ոչնչացրել են։ («Հ. Գ.»)

—

Պեկին, 7 ապրիլ

Հօնկօնգից հաղորդում են, որ Կանտօնի չինական ազգաբնակութիւնը հանգիստ է, սակայն, նկատի առնելով Եապօնիայի և Չինաստանի լարված յարաբերութիւնը, զինվում է։

Ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Ամօի, ուր Գուանդունեան գաւառի նման բօյկօտ է յայտարարված եապօնական ապրանքներին, ուղարկված է եապօնական էսկադրան։ («Հ. Գ.»)

—

Բագու, 7 ապրիլ

Ապրիլի 5-ին, օրը ցերեկով, Բիբի-Էյբաթում, «Նաւթալան» ընկերութեան գրասենեակի վրա ռումբ նետեցին, որ պայթեց սոսկալի ոյժով։ Մի քանի մարդ վիրաւորված են։ («Հ. Գ.»)

—

Մեզ հաղորդում են, որ ապրիլի 4-ի երեկոյեան Գանձակում սպանել են Գանձակի գաւառապետ Ավալիանուն։ Առ այժմ մանրամասնութիւնները պակասում են։

—

Գանձակ, 8 ապրիլ

Երէկ յարձակում եղաւ Շուշուց Գօրիս գնացող պօստի վրա։ Սպանված է մի պահակ. երկու կաշէպատ արկղներ կապոցներով և մի-մի պայուսակ դրամներով կտրտված են։ Յափշտակված են երեք բանկային պայուսակ, որոնցից իւրաքանչիւրի մէջ կար 1000-ական րուբլի, և 10 րուբլու ծրար։ («Հ. Գ.)

—

Թեհրան, 29 մարտի

Օրվայ խօսակցութեան թարմ նիւթը, կամ՝ այլ խօսքով՝ օրվայ հերոսները ձերբակալվածներն են։

Երէկ գիշեր կառավարութիւնը ձերբակալել է հինգ թէ վեց հոգի, որոնք կասկածվում են շահի կեանքի դէմ մահափորձ կատարելու գործի մէջ և որոնցից երեքը ռուսահպատակներ են։ Ռուսահպատակներից Միր Իսմայիլ Աբդուլլահը (երբեմն ծառայող ռուսաց բանկի և դասատու հաշւապահութեան) և Հէյդար խան Թարիվերդիեվը (երբեմն ծառայող Бюро персидскихъ транспортовъ-ի) բագուեցիներ են, իսկ Շէվգաեվը, կարծեօք, Թիֆլիսեցի։ Առաջին երկուսը Ամին Զարբի էլեքտրական կայարանի ծառայողներիցն են, իսկ վերջինը պրօֆեսիայով ճարտարապետ է։ Ձերբակալվածները առայժմ պահվում են պալատում, ուր ռուսաց դեսպանատունը, ասում են, յատուկ դրած է գրել, որպէսզի պարսիկ կառավարութիւնը խստութեամբ չը վարվի նրանց հետ։ Ասում են նոյնպէս, որ նոյն դեսպանատան կողմից Գ. Դ. Բատիւշկովը և վաճառականապետ Սէթ Ներսիսեանը պահանջել են պարսիկ կառավարութիւնից ձերբակալվածներին, սակայն քաղաքավարի մերժումն են ստացել։

Ձերբակալութիւնը կատարվել է հետևեալ հանգամանքներում։

Հաջի Հուսէյն աղա Ամին-Զարբի՝ էլեքտրական կայարանի ծառայողներից մէկը՝ ռումբ ձգած տեղում, ի թիւս ռումբի կըտորտանքների, իբր թէ նկատել է երկաթի այնպիսի կտորներ, որոնց նմանը նա նախ քան մահափորձը տեսած է եղել իր պաշտօնակից Հէյդար խանի մօտ։ Այդ մասին յետոյ նա պատմել է իր կնոջը, վերջինս էլ իրանց մէկ բարեկամին։ Լուրը տարածվելով հասել է կառավարութեան ականջը։ Էլեքտրական կայարանի այդ ծառայողին տարել են ոստիկանատուն, ուր նրան ոստիկանապետ Րզա Բալան ենթարկել է հարց ու փորձի։ Ստացված պատասխանների վրա հիմնված է՝ որ ձերբակալվել են վերոյիշեալ անձինք։

Ի դէպ՝ Հէյդար խանը կասկածվում է նաև սադրազամի սպանութեան գործում, որի համար և երկու օրով բանտարկվել է իր ժամանակին։

Առայժմ այսչափ է միայն մեր տեղեկութիւնը։ Կրկին խառնակութեան հոտ է բուրում. Գիշերները և ցերեկները կօզակները խմբերով շրջում են փողոցները և հսկում են, որ չը վրդովվի բնակչութեան անդորրութիւնը։

Մէջլիսը լուր է տուել անջումաններին համախմբվելու և միահամուռ կերպով բողոքելու կառավարութեան ձեռք առած բռնաբարական միջոցների դէմ։ Մէջլիսի կարծիքով, կառավարութիւնը կէս գիշերին իր մարդկանց ներս խուժեցնել տալով խաղաղ մարդկանց բնակարանները ու ձերբակալել տալով նրանց՝ խախտել է սահմանադրութեան ոգին։ Այդ առիթով վերստին մի տեսակ սառնութիւն է ընկել նրա և կառավարութեան միջև, որը լաւ բան չէ գուշակում։

Մոխբէր-Սալթանէն նշանակված է Ատրպատականի նահանգապետ, իսկ Աղա Բալա խան Սարդարը՝ Քիւրդստանի նահանգապետ։ Ենթադրվում է, որ Ֆարման-Ֆարմայեն կը տրվի զինուորական մինիստրի պաշտօնը։

Լուրերին նայած՝ անգլիական բանկի կառավարիչ Րաբինօյի դէմ նիւթվել են մի շարք ինտրիգներ, որոնց պատճառով նա ներկայացրել է իր հրաժարականը, որը և ընդունվել է։ Րաբինօն մօտ 18 տարի է որ վարում է անգլ. բանկի ղեկը։ Նա յայտնի է Պարսկաստանում, մանաւանդ պաշտօնական շրջաններում, որպէս զգոյշ, խորամանկ և ճարպիկ ֆինանսիստ։ Բացառապէս նրա տակտիկայի շնորհիւն է, որ անգլ. բանկը ձեռք է բերել իր ներկայ ազդեցութիւնը։ Րաբինօյի հեռանալը մեծ կորուստ է համարվում անգլ. բանկի ու նրա հետ անմիջական կապ ունեցող անգլ. շահերի համար։

Անցեալ օր մէջլիսում կարդացվել է ամերիկահայերի մի նամակը, որը լաւ տպաւորութիւն է թողել մէջլիսականների վրա և որին մէջլիսը որոշել է շնորհակալական պատասխան ուղարկել։ Այդ նամակով, որի մասին յիշատակված կար նաև տեղական «Հաբլ-ուլ-Մաթին» թերթի մէջ, ամերիկահայերը մէջլիսի միջոցով առաջարկում են Պարսկաստանին իրանց յօժարակամ օգնութիւնը 1000 մարդով և 12 թնդանօթով սահմանագլխի վէճը լուծելու և, եթէ, Թիւրքիային մի լաւ խրատ կամ դաս տալու համար։ Ամերիկահայերի յիշեալ նամակը, ինչպէս լսում ենք, յանձնված է «Սուր Իսրաֆիլ» թերթին տպագրութեան համար։

—

«Р. Слово» լրագիրը ստացել է հետևեալ հեռագիրները.

Թեհրան, 1 ապրիլի.—Քաղաքում սպանութիւնները շարունակվում են, ամեն տեղ շրջում են պահակները և զինաթափ անում խռովարարներին։ Մէջլիսում հասել են ընդհարման։

Րաշտ, 1 ապրիլի.—Այստեղ սկսել են գալ հետևակ զօրքեր և հեծելազօրքեր։ Ազգաբնակութիւնը անտարբեր է դէպի այդ փաստը։ Կողոպուտները քաղաքում վերջացել են։

Դիարբեքիր, 1 ապրիլի.—Կալալաուռները փող չը ստանալով կառավարութիւնից հրաժարվել են մթերքներ մատակարարել զօրքերին։ Այդ միջադէպը հազիւ հազ կարելի է եղել հարթել։

—

Դիարբեքիրից հեռագրում են «Рѣчь» լրագրին հետևեալը. «Այստեղ լուր տարածվեց, որ շուտով թիւրք-պարսկական պատերազմ է յայտարարվելու։ Այդ առիթով ունտեր-օֆիցերների մասնակցութեամբ ցոյց տեղի ունեցաւ։ Ցուցարարները ցրված են»։

—

Կովկասեան պատգամաւորներից մի քանիսը իրանց տեղերից տեղեկութիւններ են ստացել, որ, չը նայելով թիւրք կառավարութեան սրած պաշտօնական հերքումներին, նա այնուամենայնիւ առաջվայ նման շարունակում է իր զինուորական ոյժերը առաջ քաշել դէպի ռուսական սահմանները և մատակարարել նրանց անհրաժեշտ ռազմամթերքներ։

—

Ինչպէս հեռագրում են «Касп.» լրագրին, Պետական Դումայի ապրիլի 4-ի նիստում, արտաքին գործերի մինիստրի ճառի ժամանակ, ներկայ եղողների ուշադրութիւնը գրաւել է այն հանգամանքը, որ երբ Իզվօլսկին խօսում էր միւրցշտեգեան համաձայնութեան մասին, աւստրիական դեսպանը դուրս գնաց դիպլօմատիական օթեակից։

Միլիւկովի ճառը, որ վերաբերում էր արտաքին և, մասնաւորապէս, բալկանեան քաղաքականութեան, արժանացաւ ամբողջ Դումայի կողմից միահամուռ ծափահարութեան։ Ընդմիջումից յետոյ, Դումայի նախագահ Ն. Ա. Խոմեակովը կուլուարներում ճառախօսին իր բարեհաճութիւնը յայտնեց։

—

Միացեալ ազնուականութեան համագումարի պատգամաւորութիւնը, որի կազմի մէջ էին մտել կոմս Բօբրինսկի, Նարիշկին, Կասատկին-Րօստօվսկի և Պրուտչենկօ, Բարձրագոյն ունկնդրութեան արժանանալուց յետոյ, վերադարձել է Ցարսկոյէ-Սելօյից չափազանց վատ տրամադրութեամբ։ Պատգամաւորութեան ներկայացրած զեկուցումը երբեք ժամանակակից դրութեան մասին, ինչպէս հաղորդում են, հաւանութիւն չէ գտել։ Սամարինը ընդունելութեան ժամանակ բացակայ էր, որովհետև նա գնացած է եղել Մոսկվա ներկայ լինելու Մեծ Իշխան Սերգէյ Ալէքսանդրովիչի արձանի հանդիսաւոր բացմանը։ («Касп.»)

—

Վճռված է կայսրութեան բոլոր ցամաքային և ծովային զինուորական ոյժերը ենթարկել մի բարձրագոյն ընդհանուր ղեկավարի, որը պէտք է ստանայ գեներալիսիմուսի կոչումը։ Մօտ օրերս հաւանօրէն այդ մասին ուկազ կը հրատարակվի։ «Н. Вр.» լրագիրը հաղորդում է, որ մտադրութիւն կայ այդ գեներալիսիմուսին պատասխանատու դարձնել օրէնսդրական հաստատութիւնների առջև։

—

Պատգամաւոր Տիմօշկինի նախաձեռնութեամբ աջակողմեանները հարցապնդում են արել մինիստրների խորհրդի նախագահին այն բանի մասին՝ թէ ինչ միջոցներ պիտի ձեռք առնվեն Կովկասի խաղաղ ռուս բնակիչներին յեղափոխական տարրերի չարագործութիւններից պաշտպանելու համար, և թէ՝ պատասխանատուութեան են ենթարկված, արդեօք, այն պաշտօնեաները, որոնք թոյլ են տուել կալանաւորներին փախչելու։

—

Աջակողմեան հոկտեմբերեանները, ուշադրութեան առնելով Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովի անունով տրված բարձրագոյն հրովարտակը, հրաժարվել են Կովկասի մասին հարցապնդում անելու մտքից։ («Б.»)

—

Նորակոչ զինուորների հարցը Դումայում քննվելու ժամանակ, ծայրայեղ աջակողմեանները մտադիր են առաջարկել, որպէսզի հրէաներին չը թոյլատրվի զօրքի մէջ ծառայութեան ընդունելու և զինուորակոչի փոխարէն նրանցից վերցվի որևէ ուրիշ տուրք։ («Б.»)

—

Պետերբուրգի անգլիական ակումբի մէջ՝ թղթախաղի ժամանակ՝ շուլերութեան յանցանքի մէջ բռնված գեներալ Գալլը մենամարտի է հրաւիրել այն սպային, որը համարձակվել է մերկացնել նրա կեղտոտ խաղը։ Մենամարտի հրաւիրված սպայի իշխանութիւնը թոյլ չէ տուել նրան ընդունել մենամարտի հրաւէրը։ Գեներալ Գալլը հրաժարեցված է ծառայութիւնից։

—

«Б. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ աջակողմեանները իրանց վերջին նիստում որոշել են Կովկասի մասին երեք հարցապնդում անել Դումայում. 1) կոմս Վօրոնցով-Դաշկովի անգործունէութեան մասին, 2) հայերի կատարած հողային յափշտակութեան մասին և 3) կովկասեան սահմանի վրա սպասվող բարդութիւնների առաջն առնելու համար միջոցներ ձեռք չառնելու մասին։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ

—

Երկուշաբթի, ապրիլի 6-ին, ցեր. ժամը 1-ին, Թիֆլիսի հայոց առաջնորդարանում կայացաւ Ղուկասեան մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, նախագահութեամբ Թիֆլիսի առաջնորդի։ Մնայուն յանձնաժողովի հրատարակած և կարդացած տեղեկագրից երևաց, որ 1) 1902-ին վախճանված դրամատէր Աւետիս Ղուկասեանը արել էր մի կտակ, որով յատկացրել էր 60,000 ր. էջմիածնին, իբրև անձեռնմխելի գումար, որի տոկոսներով հայ երիտասարդները պէտք է բարձրագոյն կրթութիւն ստանան. 10,000 ր. Թաւրիզի հայոց դպրոցներին և 25,000 ր. ևս իր կենդանութեամբ շինած՝ Վանքի աւագ եկեղեցուն կից կրօնա-պատմական թանգարանի մնայուն յանձնաժողովին, հետևեալ նպատակներն իրագործելու, այն է ա) 10,000 ր. տոկոսները յատկացնել իւրաքանչիւր տարի դրական մրցանակի, բ) 8,000 ր. տոկոսներով պահպանել թանգարանը, գ) 6000 ր. տոկոսներով ամեն տարի օժիտ տալ երեք ամուսնացող չքաւոր օրիորդների և դ) 4000 ր. տոկոսները ամեն տարի ապրիլի 7-ին բաժանել չքաւոր ընտանիքներին. 2) չը նայելով որ Ղուկասեանը վախճանվել է 1902-ին, բայց կտակակատարները գումարը ստացել են ժառանգներից միայն 1906-ին, ուստի և մինչև այսօր մրցանակաբաշխութիւն տեղի չէ ունեցել. 3) առաջին մրցանակաբաշխութիւնը կատարվում է այսօր, ապրիլի 7-ին, և մնայուն յանձնաժողովը, որի անդամներն են Գիւտ Աղանեան, Իսահակ Յարութիւնեան և Ցարօյ, իսկ նախագահ՝ Թիֆլիսի առաջնորդը՝ մրցանակի ներկայացված 18 աշխատութիւնների միջից մրցանակի արժանի է համարել երկու աշխատութիւն, այն է՝ ա) Երուանդ Լալայեանի «Նոր-Բայազետ գաւառ կամ Գեղարքունիք» և բ) Մանուկ Աբեղեանի «Հայ ժողովրդական առասպելները» աշխատութիւնները, յատկացնելով առաջինին 300 ր. և երկրորդին՝ 200 ր.։

Բացի դրանից յանձնաժողովը նախորդ տարիների գումարի տոկոսներով հրատարակել է նախնեաց ընտիր մատենագիրներից «Եղիշէն», գինը նշանակելով 20 կ., և այժմ ևս շուտով կը հրատարակէ «Ղազար Փարպեցին», գինը նշանակելով 30 կ.։

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսին թէև հրաւիրված էին ազգային բոլոր հաստատութիւնները, բայց շատ քչերն էին ուղարկել ներկայացուցիչներ։

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԼՈՒԲՈՒՄ

—

Ամսիս 5-ին, շաբաթ երեկոյեան, հասարակական կլուբում Ա. Քալանթարը կարդաց մի դասախօսութիւն մատակարարական հարցի մասին։ Դասախօսութիւնը շատ հետաքրքրական էր այն տեսակէտով, որ Ա. Քալանթարը մատակարարական գործը մեր երկրում համարում է ոչ թէ իբրև մի ժամանակաւոր ու պատահական երևոյթ, որը, ինչպէս շատերը կարծում են, հետևանք է ժամանակաւոր ու մասնակի անբերրիութեան։ Ցանն էլ հէնց նրանումն է, որ մեր երկրի անբերրիութիւնը, որ այս վերջին տարիներում այնպէս սուր բնաւորութիւն է ստացել, շատ խոր արմատներ ունի։ Ամենից գլխաւորը սակաւահողութիւնն է. ժողովուրդը բազմացել է, իսկ վարելահողերի քանակը մնացել է նոյնը, ինչ էր շատ ու շատ տարիներ առաջ։ Բայց այդ դեռ բաւական չէ. եթէ մեր երկրի արդիւնագործութիւնը զարգացած լինէր, այն ժամանակ հողազուրկ գիւղական ժողովուրդը, անշուշտ, կը կարողանար իր կարիքների պակասը լրացնել բանւորական աշխատանքով։ Նմանապէս մեր ժողովուրդը ազատ կը լինէր անբերրիութեան աղէտներից, եթէ մեր երկրում, Շվէյցարիայի նման, ալպեան գիւղատնտեսութիւն մտցված լինէր։ Սակայն ոչ մէկը կայ և ոչ միւսը։

Այդ և մի քանի այլ պատճառների հիման վրա մատակարարական գործը մեր երկրում ստացել է և պիտի ստանայ քրոնիկական բնաւորութիւն։ Եւ հազիւ թէ կարելի է կարճ ժամանակամիջոցում մեզ ազատվել մատակարարական գործի հոգսերից։ Եւ այդ գործը նամանաւանդ սաստիկ դժուարանում է մեր երկրում, փոքր ի շատէ կանոնաւոր ճանապարհների բացակայութեան պատճառով։ Դրա վրա պէտք է աւելացնել և այն, որ մեզանում չը կան զեմստվային հաստատութիւններ, որոնք ճիշտ և կանոնաւոր ստատիստիկայով պարապէին և ամենալուրջ կերպով վարէին մատակարարական դժուարին ու բարդ գործը։

Մինչև որ մեր երկիրը,—ասաց Ա. Քալանթարը իր դասախօսութեան վերջում,—կունենայ լաւ ճանապարհներ, ալպեան կուլտուրա, զեմստվօներ, ստատիստիկա և այլն, մատակարարական գործի համար շատ կարևոր և օգտակար դեր կարող են կատարել մատակարարական կապիտալներն ու մագազինները, որոնց հիմնվելու վրա շատ լուրջ ուշադրութիւն պիտի դարձնել։ «Եւ առհասարակ մատակարարական գործը պէտք է տանել այնպէս, որ այնպիսի մի դրութիւն ստեղծվի մեր երկրում, որի շնորհիւ այլ ևս մատակարարական հարց գոյութիւն չունենայ ապագայում»։

Դասախօսը բուռն ծափահարութիւնների արժանացաւ ունկնդիրների կողմից, որոնց թիւը մօտ 70—80 էր։

Վերջում պ. Փիրալեանի նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ կարծիքների փոխանակութիւն պ. դասախօսի յարուցած խնդիրների շուրջը։

Ռեպօրտեօր

ԶԱՏԿԻՆ ԲԱԺԱՆԵԼՈՒ

—

Ստացանք զատկական տօների առիթով չքաւորներին բաժանելու համար—1) Թիֆլիսում, Մանուէլեան աշակերտի մահվան առիթով, Եարգուլեաններից՝ 25 րուբլի, 2) Նոր-Մարգելանից, Ովաննես Միքայէլեանից, մատաղի փոխարէն՝ 10 ր., Թիֆլիսում, եղբարք Հախվերդեաններից 2 ր., 4) Մ. Սուլխանեանից և Ջոհրաբեանից՝ 20 ր., 5) բժշկապետ Ց. Գասպարեանից՝ 15 ր., ընդամենը 72 ր.։

ՌՈՒՍԱՑ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐԻ ՃԱՌԸ ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

(Շարունակութիւն *)

—

Աւստրօ-Ունգարիայի հետ համաձայնութիւն կապելը ես իմ նախորդից ստացայ իբրև ժառանգութիւն, որի մէջ ես բալկանեան գործերի խաղաղ ընթացքի վերին աստիճանի գնահատելի երաշխաւորութիւնն էի տեսնում. ես այդ ժառանգութիւնը ստացայ այնպիսի րոպէում, երբ անօրինակ ծանր կռւից, ևս առաւել ներքին ծանր խռովութիւններից ցնցված Ռուսաստանը կարիք էր զգում հաստատապէս ապահովվելու արտաքին ամեն տեսակ բարդութիւններից։

Հոգալով ամենից առաջ վերջնականապէս աւարտելու պօրտսմուտեան պայմանագրի հետևանքները և քաղաքական հաստատուն կարգ ու կանոն մտցնելու Հեռաւոր Արևելքում, ես միևնոյն ժամանակ ամենաեռանդագին ջանքեր գործ դրի՝ ամենալաւագոյն կերպով օգտվելու Ռուսաստանի և Աւստրօ-Ունգարիայի ձեռքում գտնվող ապարատից՝ մակեդօնական քրիստոնեաների դրութիւնը բարւոքելու համար։ Ես ամենալուրջ ուշադրութիւն դարձրի միւրցշտեգեան ծրագրում յիշատակված առաւելապէս կարևոր դատական բարենորոգումը իրականացնելու վրա։

Ձեզ յայտնի է, որ, այդ նպատակով, Կ. Պօլսի մեր դեսպանի—որ բազմակողմանի տեղեակ անձն է համարվում բալկանեան գործերում—անմիջական ղեկավարիչ մասնակցութեամբ մշակվել է այդ բարենորոգման նախագիծը, որը վերջում դաշնակիր պետութիւնների կողմից ներկայացվեց մնացած պետութիւններին։ Այնպէս էր ենթադրվում, թէ այդ նախագիծը, մեծ պետութիւնների հաւանութիւնից յետոյ, կը յանձնվի Բ. Դրան և միաձայն պաշտպանութիւն կը գտնի նրանց ներկայացուցիչների կողմից։ Կարող եմ ասել, որ ամենալօյեալ կերպով հետևելով Ռուսաստանի կնքած համաձայնութիւնների բուն ոգուն և իմաստին, ես, այդ համաձայնութիւնների սահմաններում, ջանում էի ամենախանդավառ դիպլօմատիական գործունէութիւն երևան հանել յօգուտ մակեդօնական բարենորոգումների։ Մինչև օրս այդ գործունէութիւնը, աւաղ, դեռևս վերջնական աջողութեամբ չէ պսակվել, սակայն ինձ վրա դրված պարտականութեան լիակատար գիտակցութեամբ ես շարունակում եմ միջոց որոնել՝ ցանկալի հետևանքներին հասնելու նպատակով։

Ես մի փոքր յետոյ կը վերադառնամ այն հարցին, թէ ինչ եմ ձեռնարկել ես այդ ուղղութեամբ. այժմ ես կը ցանկանայի մի քանի խօսք ասել այն առարկայի մասին, որ վերջին ժամանակներս մեծ յուզմունք յարուցեց մեր հասարակութեան մէջ, այսինքն Բալկանեան թերակղզում երկաթուղագիծ անցնելու մասին, որի նկատմամբ ասպարէզ եկաւ աւստրօ-ունգարական արտաքին գործերի մինիստրը պատգամաւորութիւնների առաջ։ Այդ պլանը միշտ բուռն, յաճախ տարօրինակ քննադատութեան ենթարկվեց ոչ միայն մեր, այլ և մեծ մասամբ արտասահմանեան մամուլի մէջ։ Դուք անկասկած յիշում էք այն բոլորը, ինչ որ խօսվեց յօգուտ կամ դէմ այդ պլանի։ Մի կողմից ասվում էր, որ Աւստրօ-Ունգարիան, ձգտելով մենաշնորհ ձեռք բերել Բօսնիայի գծի վերջին կէտը Նոր Բազարի սանջակով Միտրօվիցայի հետ միացնելու համար, նկատի ունի տնտեսա-

*) Տես «Մշակ» № 77

...կան նպատակներ միայն, որ նա սոսկ իրագործում է անվիճելի իրաւաբանական այն իրաւունքը, որ պատկանում է նրան Բերլինի դաշնադրութեան 25-րդ յօդուածի ոյժով, որ նա բնաւ չէ խախտում Ռուսաստանի հետ կնքած համաձայնութիւնը, որովհետև այդ համաձայնութիւնը իր խակական նշանակութեամբ չէ ճնշում դաշնադիր պետութիւնների տնտեսական գործունէութիւնը, վերջապէս, որ նա ոչ մի վնաս չէ հասցնում մակեդոնական բարենորոգումների գործին, որովհետև այդ գործի և սանջակի երկաթուղագծի միջև ոչ մի առնչութիւն չը կայ: Միւս հակադիր կողմից յամառօրէն պնդում էր, որ երկաթուղագիծը Նոր-Բազարի սանջակով անցկացնելը մի քայլ է միայն մինչև Եգէյեան ծովի ափը Մակեդոնիան թէ տնտեսապէս և թէ քաղաքականապէս տիրապետելու ճանապարհին, որ Բերլինի դաշնադրութեան 25-րդ յօդուածը աւստրօ-ունգարական կառավարութիւնը սխալ է հասկանում, քանի որ Աւստրօ-Ունգարիային իրաւունք է տալիս սանջակում ունենալ սոսկ խճուղիներ, և ոչ երկաթուղիներ, որ բարօն Էրենտալի հանդէս գալը նշան է Ռուսաստանի հետ համաձայնութիւնը խզելուն, որովհետև դրանով աներկբայօրէն խախտւում է status quo-ն Բալկանեան թերակղզում, որ նա նոյնպէս մերժում է իրապէս՝ Ռուսաստանի և միւս պետութիւնների հետ միահամուռ գործունէութիւն երևան հանելու յօգուտ մակեդոնական բարենորոգումների, քանի որ անկասկած է, որ սուլթանը Աւստրօ-Ունգարիային նրա խնդրած մենաշնորհը կը տայ միմիայն այդօրինակ մերժումի փոխարէն: Ասածներից բղխում է, որ Ռուսաստանը պէտք է ամենաեռանդուն կերպով ընդդիմադրէ աւստրօ-ունգարական երկաթուղային պլանի իրականանալուն և, յամենայն դէպս, 1897 և 1903 թ. թ. համաձայնութիւնը խախտուած ընդունելով, պէտք է Բալկանեան թերակղզում գործէ արդէն միանգամայն ինքնուրոյն և միահեծան կերպով:

Արտաքին գործերի մինիստրի առաջին պարտականութիւնը, երբ նա երես առ երես կանգնում է նոր խոշոր դէպքի առաջ արտաքին քաղաքականութեան շրջանում, կայանում է նրանում, որ այդ դէպքի մասին խօսելիս նա առաջնորդուէ միանգամայն անաչառութեամբ և անպայման ոչ կրքոտ քննադատութեամբ. արտաքին գործերի մինիստրը ամենից առաջ պէտք է յիշէ, որ նրա նպատակը դիպլօմատիկական յաղթանակ տանելը չէ, այլ պետութեան բէալ շահերի ապահովութիւնը, վերացնելով այն ամենը, ինչ որ կարող է վտանգաւոր հետևանքներ ունենալ:

Ահա թէ ինչու ես առանց մի վայրկեան տատանվելու հրաժարվեցի ոտք դնել այն ճանապարհի վրա, դէպի որը շատերն էին ինձ հրում. ես հանդէս չեկայ բողոքով սանջակի երկաթուղագծի գործնական կառուցման դէմ, Բերլինի դաշնադրութեան 25-րդ յօդուածի՝ Աւստրօ-Ունգարիայի առաջադրած բացատրութեան դէմ, 1897 թւի համաձայնութեան սահմանափակ հասկացողութեան դէմ: XX դարում առհասարակ անխոհեմութիւն և անօգուտ է դիմադրել երկաթուղային հաղորդակցութեան և տնտեսական շահերի ընդլայնմանը, որտեղից էլ որ նրանք բղխեն: Բերլինի դաշնադրութեան 25-րդ յօդուածի այս կամ այն մեկնութիւնը, ակներև է, չէր խանգարի Աւստրօ-Ունգարիային՝ գործնական հնարաւորութիւն ստանալ սուլթանից սանջակի երկաթուղին կառուցանելու համար. վերջապէս, 1897 թ. համաձայնութիւնը խիստ նկատի ունէր լոկ փոխադարձ հրաժարում տերրիտօրիալ ձեռնարկներից և չէր պարփակում պայմանագիր կողմերի տնտեսական կամ անգամ քաղաքատնտեսական գործունէութեան ոչ մի սահմանափակում: Սակայն, ձեռնպահ մնալով աւստրօ-ունգարական պլանին ընդդիմադրելուց, ես միևնոյն ժամանակ չէի կարող աչքերս փակել այն բանի առաջ, որ այդ պլանը էական փոփոխութիւններ է մտցնում իրերի իրական դրութեան մէջ Բալկանեան թերակղզում. Բօսնիայի երկաթուղագծերը թիւրքական երկաթուղային ցանցի հետ միացնելը, երբ դա տեղի կունենայ, վերին աստիճանի խոշոր դէպք կը ներկայացնէր արտաքին քաղաքականութեան շրջանում: Եթէ այդ դէպքը կարելի է և տնտեսական անուանել, այն ժամանակ, նա, ի հարկէ, վերին աստիճանի լուրջ քաղաքական հետևանքներ կունենայ: Ցամենայն դէպս, նրա վրա չէ կարելի նայել այլ կերպ, բայց եթէ միանգամայն որոշակի և անվիճելի շահի վրա, որ ձեռք է բերում Աւստրօ-Ունգարիան Բալկանեան թերակղզում:

Դուք գիտէք և, ես դա հաստատում եմ ամենակտրական կերպով, որ Ռուսաստանը ոչ մի անձնական շահ չէ որոնում Բալկանեան թերակղզում և հետամուտ է այնտեղ սոսկ միակ աւանդական նպատակի— նպաստել բալկանեան առանձին պետութիւնների բարեկեցութեանը և Թիւրքիայի քրիստոնեայ ազգաբնակութեան վիճակը բարելաւելուն: Ուստի մենք կարող ենք միանգամայն առանց նախանձելու և առանց անբարեացակամօրէն վերաբերվել դէպի այն օգուտները, որ ձեռք է բերում այնտեղ Աւստրօ-Ունգարիան, բայց ընդ դմին մենք պէտք է ձգտենք, որ դրանից վնաս չը կրեն ոչ վերոյիշեալ բալկանեան պետութիւնները, ոչ Թիւրքիայի քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը: Ահա ինչու փոխանակ բողոքելու սանջակի երկաթուղագծի դէմ, մենք պետութիւնների առաջ հանդէս ենք գալիս առաջարկութեամբ՝ պաշտպանել և միւս այն բոլոր երկաթուղային պլանները Բալկանեան թերակղզում, որոնք թերևս օգտաւէտ հանդիսանան բալկանեան պետութիւնների համար:

Դուք գիտէք, որ այդ առաջարկութիւնը ամենահամակրանքով ընդունվեց պետութիւններից, որոնք նրա մէջ տեսնում էին միանգամայն արդարացի և աջողակ ելք աւստրօ-ունգարական նախագծով ստեղծված դժուարին դրութիւնից: Իբրև ապացոյց, որ մեր ղեկավարիչ միտքը կանոնաւոր կերպով էր հասկացված Եւրոպայում, ես կը մատնանշեմ իտալական արտաքին գործերի մինիստրի պարլամենտական վերջին ճառը: Տիտտօնիի հետ ես կասեմ, որ չէ կարելի ժխտել, որ Աւստրօ-Ունգարիան իրաւունք չունի կառուցանել սանջակի երկաթուղին. կարելի է մատնանիշ անել միայն այն հանգամանքը, որ Աւստրօ-Ունգարիան մենաշնորհ է դարձրել Բալկանում երկաթուղագծեր անցկացնելը: Ինչպէս Աւստրօ-Ունգարիան իրաւունք ունի իր շահերի աւելի համապատասխան կոնցեսիաներ ձեռք բերել, այնպէս և միւս մեծ պետութիւնները, և ամենից առաջ բալկանեան պետութիւնները, իրաւունք ունեն իրանց համար աւելի շահաւոր կոնցեսիաներ որոնել. այդ նկատմամբ Ռուսաստանի համար բնական է ինքնին պաշտպանութիւն ցոյց տալ բալկանեան պետութիւններին, որովհետև ինքը անձամբ ոչ մի կոնցեսիա չէ որոնում Բալկանեան թերակղզում և ձգտում է միայն համակերպելու այդ պետութիւնների շահերը և բալկանեան ժողովուրդների խաղաղ զարգացմանը: Նկատեցէք և այն, որ արտասահմանում մեր առաջարկութեան մէջ տեսան մի գործնական միջոց՝ կարող նպաստելու Մակեդոնիայի խաղաղացման: Այսպէս, օրինակ, իմ յիշատակած իտալական արտաքին գործերի մինիստրը վերին աստիճանի նշանակալից միտք յայտնեց, թէ մեծ պետութիւնները կարող են համաձայնել Մակեդոնիայի երկաթուղային շինարարութեան վրա նայելու իբրև նախագծվող բարենորոգումների էական ֆակտօրի վրա: Վերջապէս, մի առանձին գոհունակութեամբ ես պէտք է նկատեմ, որ սկզբունքով մեր առաջարկութեան հետ համաձայնեց ինքը Աւստրօ-Ունգարիան, որի պատճառով էլ այժմեան միջնադէպը վերջնականապէս զրկվեց ամեն տեսակ սրութիւնից:

Սակայն երկաթուղիական հարցը ներկայանում է միակ՝ այսպէս ասած գերազանցող նիւթ մակեդոնական պրօբլէմի. Ռուսաստանի և ուրիշ պետութիւնների գլխաւոր նպատակը մնում է իրագործել Մակեդոնիայում անհրաժեշտ և անյետաձգելի բարենորոգումները: Այդ կողմից, ի մեծ ցաւ մեր, վերջնական հետևանքների չեն յանգած: Եւ եթէ ռուսաց հասարակական կարծիքն այնպիսի զգայութեամբ վերաբերվեց Աւստրօ-Ունգարիայի վերջին քայլին, դա, ի հարկէ, այն պատճառով չէր, որ Ռուսաստանը կամենում էր խոչընդոտ հանդիսանալ հարևան կայսրութեան այս կամ այն շահին կամ ձեռք բերել իր համար համապատասխան շահ: Մեզ համար ծանր է միայն այն, որ մինչև այժմ դեռ ոչ մի դրական և վերջնական բան չէ արված ի նպաստ մակեդոնական քրիստոնեաների, չէ արված ոչ մի խոշոր քայլ բարենորոգումներ իրագործելու ճանապարհի վրա: Ահա թէ ինչու, մի կողմ թողնելով ամեն տեսակ պօլէմիկ և ամեն տեսակ դիպլօմատիկական վիճաբանութիւններ, ես կենտրօնացրի իմ բոլոր ջանքերը գտնելու համար լաւագոյն և ճշտագոյն եղանակ մեր միակ նպատակ մակեդոնական րէֆօրմներն իրագործելու համար: Ձեզ յայտնի է, որ Աւստրօ-Ունգարիայի հետ մեր մշակած դատաստանական րէֆօրմների նախագիծը անսպասելի խոչընդոտների հանդիպեց. դեսպանների կօնֆերենցիայի ժամանակ, Պօլսում պարզվեց, որ նախագիծը այն ձևով, ինչ ձևով նա առաջարկված էր կօնֆերենցիայի քննութեանը, շատ քիչ շանսեր ունէր պաշտպանված լինելու բոլոր պետութիւնների կողմից և ընդունված լինելու Բ. Դռնից: Գործը աջողեցնելու համար մենք աւելի յարմար համարեցինք չը պնդել, որ նա յանձնվի Թիւրքիային: Այդպիսով ստեղծվեց մի յիրաւի չափազանց ծանր դրութիւն. մակեդոնական րէֆօրմների գործը կանգ առաւ կէս ճանապարհին, այն ինչ Մակեդոնիայում շարունակվում է արիւնահեղ կռիւ զանազան ազգութիւնների միջև, մի կռիւ, որը կարող է աւելի ևս սուր կերպարանք առնել տաք եղանակ սկսվելուց յետոյ: Ի նկատի ունենալով այդ, մեծ-բրիտանական կառավարութիւնը յարմար համարեց հանդէս գալ մակեդոնական գործերի կանոնաւորման ինքնուրոյն նախագծով: Այդ նախագծի գլխաւոր գծերը մեզ յայտնի են. նրա հիմնական նպատակը հետևեալն է. կենտրօնացնել վարչական իշխանութիւնը երեք վիլայէթների վրա գեներալ-նահանգապետի անձնաւորութեան մէջ, լինի նա թիւրքահպատակ քրիստոնեայ թէ մահմեդական, որը կարող է փոխվել միայն պետութիւնների համաձայնութեամբ. գեներալ-նահանգապետը պէտք է թոշակ բառնայ մակեդոնական բիւջէից. պետութիւնները պարտաւոր են երաշխաւորել նշանաւոր կերպով մեծացնելու ժանդարմէրիան եւրօպական օֆիցէրների հրամանատարութեան տակ և պարտաւորեցնելու են նրան կռիւ մղել հրոսակախմբերի դէմ: Բացի դրանից պէտք է աստիճանաբար պակասեցնեն թիւրքաց զօրքերի թիւը և այդ զօրքերի համար մակեդոնական բիւջէի վրա ընկնող պարտքը: Վերջապէս, թիւրքաց զօրքերը յետ կանչելու դէպքում ընդհանուր երաշխաւորութիւն տալ սուլթանին պետութիւնների կողմից, որ նրա մակեդոնական կալուածքները անձեռնմխելի են լինելու և արտաքին ապահովութիւն են ունենալու: Ռուսաց հասարակական կարծիքը մեծ համակրութեամբ վերաբերվեց անգլիական առաջարկութիւններին, և դա շատ հասկանալի է, որովհետև յիրաւի նրանց իրագործումը շատ առաջ կը մղէր մակեդոնական ցաւոտ հարցի լուծումը: Ըստ երևոյթին, ես յիրաւի պախարակման եմ արժանի, թէ ինչու իսկոյն և եթ ամենակտրական կերպով չը միացայ այդ առաջարկութիւններին, այլ հանդէս եկայ իմ սեփական հակա-նախագծով, որը շատերը ձեզանից, երևի, համարում են վախկոտ և անբաւարար կիսամիջոց: Կաշխատեմ ձեզ տալ իմ գործունէութեան եղանակի մասին կարելոյն չափ լիակատար բացատրութիւն: Իր վերջին ճառերից մէկի մէջ մեծ-բրիտանական արտաքին գործերի մինիստրը յայտնեց, որ առաջարկելով մակեդոնական հարցի այս կամ այն կերպ լուծման եղանակը՝ Անգլիան ոչ մի կերպ ուրիշ պետութիւններից անջատ չը պէտք է գործէ, անկախ կամ հակառակ եւրօպական կօնցերտի: Միևնոյն ժամանակ Գրէյ մանրամասն բացատրեց ընդհանուր խաղաղութեան համար այն վտանգաւոր հետևանքները, որ կունենար Անգլիայի ինքնուրոյն ասպարէզ գալը: Այն, ինչ վտանգաւոր է Անգլիայի համար, կրկնակի վտանգաւոր է Ռուսաստանի համար: Ես կարծում եմ, որ ձեզանից իւրաքանչիւրը, ամեն մի առողջամիտ ռուս, այն համոզմունքն ունի, որ որքան էլ ստիպողաբար անհրաժեշտ լինէր մակեդոնական րէֆօրմները մտցնելը, Ռուսաստանը չէ կարող այդ նպատակի համար պատերազմական բարդութիւնների հնարաւորութեան ենթարկել իրան: Նախքան որոշելը այս կամ այն նախագծի պաշտպանութիւնը, մենք պարտաւոր ենք շատ մանրակրկիտ կերպով կշռել, թէ արդեօք նա որևէ շանս ունի լիակատար ծաւալով ընդունված լինելու բոլոր պետութիւնների կողմից, որովհետև միայն այդ վերջին դէպքում կարելի է յուսալ, որ այդպիսի նախագիծը կարող է ընդունվել հէնց իրան՝ Թիւրքիայում: Այն ինչ սըր Էդուարդ Գրէյի նախագիծը այնպիսի կէտեր է պարունակում, որոնք, որպէս մեզ ճշտօրէն յայտնի է, չեն ստանայ բոլոր պետութիւնների միաբան հաւանութիւնը և ոչ մի դէպքում չեն ընդունվի սուլթանից կամաւորապէս: Առարկան մեծ ուշադրութեամբ ուսումնասիրելուց յետոյ,— և այդ դէպքում ինձ մի փոքր օգնեց իմ ձեռք բերած անձնական փորձը (իմ ծառայութեան սկզբում ես անմիջական մասնակցութիւն ունէի Արևելեան Ռումէլիայի կազմակերպութեան մէջ)—ես վստահացայ առաջարկել արդէն իմ յիշած ուղղումները անգլիական առաջարկութեան: Ես ղեկավարվում էի հետևեալ ընդհանուր խորհրդածութիւններով. առաջարկելով այս կամ այն փոփոխութիւնները Մակեդոնիայի քաղաքացիական կազմի մէջ, մենք ամենից առաջ ի նկատի պէտք է ունենանք անհրաժեշտ ամեն կերպ խուսափելու այն բոլորից, ինչ որ սուլթանը կարող է իր գերագոյն իրաւունքների խախտումն համարել: Մենք արդէն երեսուն տարի խաղաղ և բարեկամական յարաբերութիւններ ունենք Թիւրքիայի հետ, որի հետ մենք շփվում ենք մեր կովկասեան սահմանի երկար տարածութեամբ: Մենք չը պէտք է մոռանանք, որ ամեն մի փոքր սուլթանի իրաւունքների դէմ ցաւոտ արտայայտութիւն է գտնում ռուսաց կայսրութեան բազմաթիւ մահմեդական հպատակների մէջ: Վերջապէս, մենք պէտք է պարզ հաշիւ տանք մեզ, որ մի քանի միջոցներ, որպէս գեներալ-նահանգապետի նշանակումը Մակեդոնիայում, սուլթանի աչքում հաւասարազօր են այդ նահանգի քաղաքական անջատման սկզբնաւորութեան թիւրքական կալուածքներից: («Հ. Գ.»)

(Կը շարունակվի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կիրակի, ապրիլի 6-ին, Վանքի եկեղեցու բակում, պատարագից յետոյ, խուռն բազմութեան ներկայութեամբ բացվեց Արգար Յովհաննիսեանի արձանը: Արձանը բաւական գեղեցիկ է և պատրաստված է սև լաբրօտ քարից:

◆ Ապրիլի 14-ին, Արտիստական ընկերութեան թատրօնում, Տուրգենևի մահվան քսանհինգամեակի առիթով, տեղի կունենայ «Տուրգենևի գրական առաւօտ»: Սկզբում մի րեֆերատ կը կարդացվի Տուրգենևի մասին, ապա կը ներկայացվի նրա «Вечеръ съ Сорренто» կօմեդիան, իսկ վերջում կը կայանայ դիվերտիսմենտ:

◆ Մեզ հաղորդում են, որ ապրիլի 18-ին Թիֆլիսի ժողովարանում լինելու է սիրողների մի հետաքրքրական ներկայացում: Խաղալու են Սարդուի «Արի բաժանվենք» պիէսան: Մասնակցում են՝ տ. տ. Վ. Աղամալեան, Հ. Աստուածատուրեան, օր. Ի. Քալանթար, Հ. Էմինեան, Ե. Տիգրանեան, պ. պ. բժ. Զարգարեան, բժ. Խատիսեան, Զմշկեան, Կուսիկեան, Գ. Խատիսեան, ինժ. Մարգարեան, և այլն:

◆ Դաւիթ-բէկ Դաւիթբէկովը դիմել է Կովկասի Փոխարքային, խնդրելով իրաւունք տալ նրան նեղուղի երկաթուղագիծ կառուցանել Թեմիր-խան-Շուրայից՝ մինչև Շամխոր կայարանը:

◆ Կիրակի, մարտի 6-ին, Թիֆլիսի ժողովարանում նշանակված պ. Լէօի դասախօսութիւնը, յօգուտ Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերութեան, չը կարողացաւ կայանալ, ինչպէս մեզ հաղորդում են, ունկընդիրների բացակայութեան պատճառով: Այդ հանգամանքը թերևս պէտք է բացատրել նրանով, որ այդ օրը և ժամին Վանքի եկեղեցու բակում նշանակված էր հանգուցեալ Արգար Յովհաննիսեանի մահարձանի բացման հանդէսը, որը գրաւել էր ահագին բազմութիւն: Պէտք է յուսալ, որ յաջորդ անգամ ունկնդիրները չեն զլանայ ներկայ լինել դասախօսութեան, քանի որ արդիւնքը յատկացված է բարեգործական նպատակի:

◆ Խմբագրութիւնս խնդրում է Արէշի գաւառի Քէնդէկ գիւղացիներից՝ ով կայ Թիֆլիսում, մտնէ խմբագրատուն, գիւղին վերաբերեալ մի կարևոր հարցի մասին տեղեկութիւններ հաղորդելու:

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է ազնուական Ի. Ս. Ելիօզօվիլուն հրատարակել Թիֆլիսում իր խմբագրութեամբ վրացերէն լեզուով քաղաքական և գրականական օրաթերթ «Ցխովրեբիս Սարկէ» (Կեանքի հայելի) անունով:

◆ Թիֆլիսի դումայական ժողովրդական առողջապահութեան մասնաժողովը, քննելով Թիֆլիսում արագ բժշկական օգնութիւն կազմակերպելու խնդիրը, վերին աստիճանի անհրաժեշտ է ընդունել այդ առաջարկութիւնը և գտել է, որ այդ հարցը չը պէտք է կապել սանիտարական-բժշկական մասը վերակազմելու ընդհանուր հարցի հետ: Այդ պատճառով մասնաժողովը արագ բժշկական օգնութիւն կազմակերպելու զեկուցագիրը վերադարձրել է սանիտարական-բժշկական խորհրդին՝ մանրամասնօրէն մշակելու համար:

◆ Թիֆլիսի սանիտարական-բժշկական խորհուրդը մի շարք պարտադիր կանոններ է մշակել բաղնիքներ պահելու մասին: Այդ կանոնները քաղաքային վարչութեան միջոցով յանձնվելու են դումայի քննութեան:

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել է հրաւիրել պրօֆ. Պատօնին՝ Մուխրանեան կամուրջի նոր նախագիծ կազմելու համար:

◆ Ներկայումս Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան անդամ իշխ. Ն. Ե. Արղութեան-Երկայնաբազուկը, ֆինանսական մասնաժողովի յանձնարարութեան համաձայն, զբաղված է քաղաքային վարչութեան կից առանձին տնտեսական-մատակարարական բաժանմունք բանալու հարցը մշակելով և այդ մասին դումայի համար մի զեկուցագիր պատրաստելով:

◆ Կարսի պարսից փոխ-հիւպատոս Հաջի Կուլի-խանը մարտի 1-ից նշանակված է Գանձակի փոխ-հիւպատոս:

◆ Թիֆլիսի նահանգական վարչութեան շինարարական բաժինը հաստատել է Նախալօվկայի էլեկտրաքարշի կառուցման նախագիծը առանց փոփոխութեան:

◆ Թիֆլիսի բօրսայի 1908 թ. եկամուտը որոշված է 10,000 րուբլի, իսկ ծախքը՝ 9000 րուբլի:

◆ Այս ամառ Թիֆլիսի ժողովարանը ամառային շինութեան համար վարձում է Մայէրի այգին Միքայէլեան փողոցում. ժողովարանը յիշեալ այգին վերցնելու է 24 տարով, վճարելով ամեն տարվայ համար 2500 րուբլի:

◆ Թիֆլիսի քաղաքային ծառայողների կազմը վերանորոգող մասնաժողովի նախագահ ընտրվել է ձայնաւոր Գ. Շահբուդաղեան:

◆ Քութայիսի նահ. դատարանի անդամ պ. Խ. Շահպարոնեան նշանակված է Գանձակի նահ. դատարանի անդամ:

◆ Ապրիլի 3-ին Թիֆլիսում իշխանուհի Ա.-ձէն թոյն է ընդունել և ինքնասպանութիւն գործել իր անբուժելի հիւանդ զաւակի պատճառով:

◆ Բագուի նահանգում դաշտային մորեխները ոչնչացնելու աշխատանքները արդէն սկսվել են:

◆ Անցեալ տարիների նման, Թիֆլիսի պօստ-հեռագրական գրասենեակում, ինչպէս և քաղաքի պօստային բաժանմունքներում, երկուշաբթի օրվանից, ապրիլի 12-ին, կընդունվեն շնորհաւորական հեռագիրներ Զատկի առիթով: Այդպիսի հեռագիրների վրա պէտք է հասցէից առաջ գրել «շնորհաւորական» (поздравительная) խօսքը, որի համար առանձին վճար չէ սահմանված:

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան յանձնարարութեամբ, քաղաքային դպրոցական մասնաժողովը արդէն վերջացրել է այն նախագծի մշակումը, որի համաձայն քաղաքի զանազան մասերում սեփական շինութիւններ են կառուցվելու քաղաքային տարրական դպրոցների համար: Այդ նախագիծը մօտիկ ապագայում կը ներկայացվի դումային՝ ի քննութիւն և ի հաստատութիւն:

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

◆ «Արամազդ» ընկերութեան Բիբի-Էյբաթի նաւթահանքում, նոյն ֆիրմայի գրասենեակի ծառայող Սեդ. Մինաս. Չիլխաչօյեանցը իր սենեակի մէջ ատրճանակի գնդակի հարուածով վերջ է տուել իր կեանքին: Գնդակը ձախ քունքին կպել ու դուրս է անցել: Ինքնասպանութիւնը սիրային շարժառիթներ ունի: («С. Б.»)

◆ Լեվենսօնի գործարանի մեքենայապետ Նիկ. Ստեփ. Մօրիսը, 45 տարեկան, նոյն գործարանի վարպետ Բալաբանովի սպանութիւնից յետոյ, սկսել էր սաստիկ խմել և ապրիլի 4-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, հարբած տուն վերադառնալով, վերցնում է բրաունինգը և շարժելով սկըսում է բղավել. «Աւելի լաւ է, ես ինքս ինձ սպանեմ, քան ուրիշները, ինչպէս որ սպանեցին Բալաբանովին»: Մօրիսի կինը վազում է հարևաններին օգնութեան կանչելու, բայց վերադառնալով գտնում են Մօրիսին արդէն մեռած. գնդակը անցել էր քունքից: Խօսում են, որ հանգուցեալը ինքնասպանութիւն գործելու օրը առաւօտեան դատախազութեանը ուղարկել է մի նամակ, որտեղ նա հաղորդել է Բալաբանովի սպանութեանը մեղսակիցների անունները: («Б.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվել է «Нов. Вр.» լրագրի խմբագիր Ֆ. Ի. Բուլգակովը:

◆ Օդեսսայի գեներալ-նահանգապետը արգելել է Պավլենկովի էնցիկլօպեդիչեսկի բառարանի վաճառումը, և գրաւած են գործածութեան մէջ մնած համարները: Շարժառիթը համարվում է այդ հրատարակութեան վնասակար ուղղութիւնը: («Рус. Сл.»)

◆ Պետերբուրգի առևտրական դատարանը ապրիլի 1-ին որոշել է «Նադեժդա» ընկերութիւնից պահանջել վլադիկավկազեան երկաթուղու 5 մուրհակների համաձայն 250 հազար րուբլի և արգելք դնել ընկերութեան պատկանող Նիժնի Նովգորոդի նաւահանգստի վրա: («П. К.»)

◆ Առաջիկայ զատկական տօների պատճառով բանտային գլխաւոր վարչութիւնը շրջաբերականով դիմել է բոլոր նահանգապետներին, առաջարկելով տօներին սաստկացնել վերահսկողութիւնը տեղական բանտերում: Շրջաբերականի մէջ, ի միջի այլոց, ասված է, որ գլխաւոր բանտային վարչութեան մէջ ստացված տեղեկութիւններից երևում է, որ 1907 թւի ծննդեան տօների ժամանակ կալանաւորների կողմից կատարված փախուստները տեղի են ունեցել շնորհիւ այն հանգամանքի, որ վարչական հսկողութիւնը եղել է թոյլ, վարիչները բացակայած են եղել իրանց անձնական գործերով: («Нов. Вр.»)

◆ «Дал. Окр.» լրագրի ասելով, Հեռաւոր Արևելքի ծովափնեայ շրջանում ներկայումս ինտելիգենտների նախաձեռնութեամբ հիմնված են մի քանի գաղութներ: Այդ գաղթականների մէջ կան բժիշկներ, պաշտօնաթող աստիճանաւորներ, հեռագրական պաշտօնեաներ և ուրիշ այնպիսի անձինք, որոնք գործնականապէս անծանօթ են երկրագործական աշխատանքի հետ: Թէ ինչ դուրս կը գայ դրանից՝ յայտնի չէ: Առայժմ գործը գտնվում է սաղմնային վիճակում. եռանդով շինում են բնակարաններ, ձեռք են բերում գիւղատնտեսական պարագաներ և այլն:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 8 ապրիլի

Լէօի յոբելեանական յանձնաժողովը վերստին յիշեցնում է հասարակութեանը, որ յոբելեանի օրը նշանակված է առաջիկայ մայիսի 4-ին:

Յանձնաժողովիս հրաւէրը լայն արձագանք գտաւ հայ հասարակութեան գիտակից խաւերում, և արդէն շատ տեղերից ստացվել են պատասխաններ, որոնցով ջերմ պատրաստակամութիւն են յայտնում այսպէս կամ այնպէս մասնակցելու վաստակաւոր յոբելեարի տօնին:

Քանի որ մօտ է արդէն յոբելեանի օրը, և անհրաժեշտ է պէտք եղած պատրաստութիւնները տեսնել, ուստի յանձնաժողովս սրանով հրաւիրում է փութացնել իրանց պատասխանները այն բոլոր անձանց և հաստատութիւններին, որոնք տակաւին տեղեկութիւն չեն տուել իրանց անելիքի մասին:

Յանձնաժողովի հասցէն՝ Тифлисъ, Семинарія Нерсисянъ, ректору А. Агароняну.

Նախագահ յանձնաժողովի՝
Ա. Ահարոնեան
Քարտուղար-անդամ՝ Ց. Քոչարեան

—

Թիֆլիս, 7 ապրիլի

Թոյլ տուէք ձեր լրագրի միջոցով արտայայտել մեր խորին և անկեղծ շնորհակալութիւնը՝ հանգուցեալ Արգար Յովհաննիսեանի գերեզմանի վրա մահարձան կառուցանող յանձնաժողովին ու բոլոր նուիրատուներին, որոնք չը խնայեցին իրանց լուման, ըստ կարելոյն: Մեր շնորհակալութեան արդասիքը աւելի ևս մեզ համար քաղցր է թւում, երբ մեր աչքերի առաջ սահող խաւար ու սև օրերին տաժանելի ժամանակամիջոցումս, երբ հայ հասարակութիւնը բեռնաւորված առանց այն էլ

անմխիթարական հոգսերում՝ այնուամենայնիւ նուիրաբերութեան քանակը հասաւ այն չափին, որ հնարաւորութիւն եղաւ միանգամայն յաւերժացնել հանգուցեալի յիշատակը։ Հարկ ենք համարում մեր սրտագին շնորհակալութիւնը յայտնել նաև Թիֆլիսի հասարակութեան, որ իր ներկայութեամբ պատւեց հանգուցեալի հոգեհանգիստը։

Հանգուցեալի ընտանիքը

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

—

Մի բաց նամակի մէջ, որ ուղարկված է սըր Էդուարդ Գրէյի և Պիշօնի հասցէով՝ Քեամիլ-բէյ, Մակեդոնիայի նախկին նահանգապետը, մակեդոնական հարցի հետևեալ լուծումն է առաջարկում։

«Եւրոպան,—ասում է նա,—պարտաւոր է յիշել իր յանձն առած պարտաւորութիւնները Բալկանեան թերակղզու վերաբերմամբ. նոյնպէս նա պարտաւոր է պահանջել սուլթանից ևս նրա պարտաւորութիւնների կատարելը։ Բարենորոգման գործի վերսկսումը, Բերլինի դաշնագրի որոշման համաձայն, կը կապէ Բալկանեան թերակղզու բոլոր ազգութիւնների շահերը և կը ցրէ ցեղական թշնամութիւնը։ Սակայն այդ դէպքում անհրաժեշտ է մի նշանաւոր պայման կատարել, այն է, որ ռեֆորմները պէտք է տարածել ամբողջ Եւրոպական Թիւրքիայի վրա։

«Լուրջ և երկարատև կարգ վերականգնելու համար անհրաժեշտ է նախ ապահովել կանոնաւոր դատավարութիւն բոլոր նահանգներում և երկրորդ՝ վերջ դնել Մակեդոնիայում տիրող ճգնաժամին և բժշկել այդ ճգնաժամի հասցրած վէրքերը։ Այդ նպատակին կարելի է հասնել միայն օսմանեան կայսրութեան անձեռնմխելիութիւնը երաշխաւորելու միջոցով, տալով անդորրութիւն թէ ժողովրդին և թէ Թիւրքիայի կառավարութեան։

«Դրանից յետոյ պետութիւնները կարող են առաջարկել կերպով գործադրել 1880 թւի օրգանական օրէնքը, միջազգային կորպուսի խրատական հսկողութեան տակ, որպիսին է Արևելեան Ռումէլիայի եւրոպական յանձնաժողովը։

«Այդ յանձնաժողովը կը մնայ Սալոնիկում և կը հսկէ, որ իւրաքանչիւր վիլայէթում գործէ ենթայանձնաժողովը 1880 թւի օրէնքը մտցնելու համար։

«Պէտք է, բացի դրանից, զբաղվել Ալբանիայի կազմակերպութեամբ և ճանաչել ալբանական ժողովրդի ազգային իրաւունքները»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Անգլիական առաջին մինիստր Կէմպբէլ-Բաններմանի-հրաժարականի լուրը մարտի 24-ին պաշտօնապէս հաղորդեց անգլիական պարլամենտին լորդ Ասկվիտ, նրա յաջորդը, որը յայտնեց, որ «այժմ դեռ ժամանակը չէ ըստ արժանւոյն գնահատելու բոլորից յարգված պարագլխի պետութեանը մատուցած ծառայութիւնները։ Դիմադրական կուսակցութեան պարագլուխ Բալֆուր, իր և իր բարեկամների անունից, խորին ցաւակցութիւն յայտնեց այն պատճառների առիթով, որ ստիպում են նրան հրաժարական տալ, նոյնպէս և իրանց յարգանքը նրան։ Իռլանդացիների լիդէր Ջօն Րէդմօնդ մի գովասանական ճառ արտասանեց իր կուսակցութեան անունից ի պատիւ Կէմպբէլ Բաններմանի, ասելով որ նրա հրաժարականը իռլանդացիների համար նոյնպիսի ծանր կորուստ է, որպէս և Գլադստոնի մահը։ Անհարկը պարզ է. Գլադստոնի յաջորդը, լորդ Րօզբէրրին նոյնպէս կողմնակից էր հօմրուլին, որպէս և անգլիական նոր առաջին մինիստր Ասկվիտը։

Ասկվիտի առաջարկութեամբ, պարլամենտի նիստերը, նրա Բիարրից գնալու պատճառով, յետաձգված են մինչև երեքշաբթի ապրիլի 1/14-ը, երբ պարլամենտը կարճակվի Զատկի տօների համար, սակայն յանձնաժողովը կը շարունակի իր աշխատանքները։

Ազատամիտների նոր պարագլուխը, որպէս կաբինէտի գլուխ, ասում է „Echo de Paris" լրագրի թղթակիցը, կաշխատէ լիապէս վերականգնել ազատամիտ պրօգրամը և ազատամիտ կաբինէտը։ Սակայն դրան հակասում է անգլիական լրագրներում ապրված այն լուրը, որ բանւորական մինիստր Ջօն Բէրնս կը մնայ կաբինէտի կազմի մէջ։

Սըր Հէնրի Կէմպբէլ-Բաններման ենթարկվում էր մեծամասնութեան զանազան խըմբերի ազդեցութեանը, այդ պատճառով նրա ջանքերը բազմազան էին և յաճախ հակասական, շատ անգամ էլ նա ընդհարումներ էր ունենում լորդերի ժողովի հետ։ Ձը յուսալով լիազօրութիւններ ստանալ ժողովրդից լորդերի ժողովը վերակազմելու համար, Ասկվիտ ուզում է հաշտ ապրել նրա հետ, և այդ բանում, որպէս պէտք է կարծել, կօգնէ նրան նրա բարեկամը, լորդ Րօզբէրրին։ Դա մի փոքր կը թուլացնէ արմատական պրօգրամը, սակայն քաղաքական ընդհանուր տրամադրութիւնն աւելի պարզ կը լինի, եթէ միայն ազատամիտներից չանջատվի նրանց ձախ թեւը։ Անգլիական արտաքին քաղաքականութեան ղեկավարը, լորդ Էդուարդ Գրէյ, չը նայելով իր համակրութեանը դէպի Բաններմանը, նոյնպէս կարող է գոհ լինել այդ փոփոխութեամբ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ն ե ր ք ի ն

6 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պետական Դումայի դիւանատան տեղեկութիւնների համաձայն, մինիստրները և գլխաւոր կառավարիչները մինչև ապրիլի 5-ը Դումային ներկայացրել են 549 օրինագծեր և առանձին յայտարարագրեր. նրանցից մինչև օրս Պետական Դումայի և Խորհրդի հաւանութեան և Բարձրագոյն հաստատութեան են արժանացել 25 օրինագծեր, Դուման ընդունել և յանձնել է Խորհրդին դարձեալ 25, 1 օրինագիծ Խորհուրդը վերադարձրել է Դումային, իսկ 193 օրինագծերի վերաբերութեամբ առանձին մասնաժողովները զեկուցագրեր են պատրաստել ընդհանուր նիստին ներկայացնելու համար։

Դումայի նախաձեռնութեան կարգով Դումայի անդամները մտցրել են 26 օրէնսդրական յայտարարագրեր, որոնցից 4-ը ընդհանուր ժողովից ցանկալի են համարվել։ Դումայի կանոնադրութեան 33-րդ յօդուածի կարգով մտցված է 17 յայտարարութիւն հարցապնդումների մասին, որոնցից 2-ը ընդհանուր ժողովից ընդունվել են և այլն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Տեղական տնտեսութեան գործերի խորհրդի ընդհանուր ժողովը քննութեան ենթարկեց մասնաժողովի զեկուցագիրը գեմստվային ընտրողական բարենորոգման մասին։ Ընդունվեց ընտրութիւնների անդասային սկզբունքը. վճռվեց գեմստվային ներկայացուցչութիւնը հիմնել ստացուածքային — տերրիտօրիալ ցէնզի վրա, իրաւունք տալով գիւղաշրջանին, (վօլօստ) իբրև մանր գեմստվային ինքնավար միութեան, անմիջական կերպով ընտրել ձայնաւորներ գաւառական գեմստվային ժողովի համար։ Այն ցէնզերը, որոնք սահմանված են գեմստվային ձայնաւորների համար, կարող են նահանգական գեմստվային ժողովների միջնորդութիւնների համաձայն իջեցվել ներքին գործերի մինիստրի ձեռքով—միջնորդութիւնները տեղական տնտեսութեան գործերի խորհրդում քննվելուց յետոյ։

Ինչպէս ամբողջ նահանգի, այնպէս և նրա առանձին գաւառների համար գնահատման տուրքի նորման որոշված է 8000 րուբլի. գիւղաշրջանային նորմալ ցէնզը որոշված է համագեմստվային լիակատար ցէնզի $^1/_{20}$ մասը։

Որոշված է քաղաքային շէներում անշարժ կայքեր ունեցողներին միացնել գեմստվային ձայնաւորներ ընտրելու համար առանձին քաղաքային կուրիայի մէջ. քաղաքային շէներին իրաւունք տալ ձայնաւորներ ընտրել դումաների միջոցով։ Լիակատար ցէնզային հողատէրերը և հողային անշարժ կայքերի տէրերը, որոնք իրաւունք ունեն մասնակցելու գեմստվային ձայնաւորների ընտրութիւններին, պէտք է միանան մի ընտրողական կուրիայի մէջ. նրանց բաժանումը երկու առանձին կուրիաների թոյլատրվում է բացառիկ դէպքերում։

ՀԵԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Տեղական մամուլում հրատարակված է գեներալ-նահանգապետի առաջարկութիւնը սենատին՝ հոգալ անհնարին ժամանակամիջոցում աւարտելու դատավարութեան և դատակազմութեան կանոնադրութիւնների վերաքննութիւնը։ Սենատին առաջարկված է՝ կազմել այն Բարձրագոյն յանձնարարութիւնների ցուցակը, որ մինչև օրս սենատը չէ իրագործել։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Դումայական մասնաժողովը ընդունեց այն օրինագիծը, որով առաջարկվում է պարտադիր կանոններ հրատարակել Կովկասեան հանքային ջրերի համար։

ՕԴԵՍՍԱ։ Համալսարանի խորհուրդը որոշեց համաուսանողական կազմակերպութիւններ հաստատելու ժամանակ թոյլ չը տալ քաղաքական հաստատութիւններին. որոշեց նաև միջնորդել, որ ֆիզիկօ-մաթեմատիկական ֆակուլտէտի բնական բաժանմունքն աւարտածները ընդունվեն բժշկական ոչ թէ երրորդ, այլ երկրորդ կուրսը։

7 ապրիլի

ԽԱՐԿՕՎ։ Գիշերս Գելֆէրիխ և Սադէ ընկերութեան գիւղատնտեսական գործիքների գործարանում հրդեհ ծագեց Այրվեցին գործիքների և նիւթերի պահեստները։ Վնասը հասնում է հարիւր հազարի։ Աշխատանքները կանգ չեն առնի։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Լեհական թագաւորութեան կենտրօնական երկրագործական ընկերութիւնը ձեռնարկեց շարժական գործնական դասընթացքներ կազմակերպելու գիւղացիների համար—գիւղատնտեսութեան և անասնապահութեան հարցերի մասին։

8 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Երէկ Ցարսկօէ Սէլօում ունկնդրութեան ընդունվեց Պետական Դումայի նախագահ Խոմեակովը։

Ա ր տ ա ք ի ն

6 ապրիլի

ԼՕՆԴՕՆ։ Ապրիլի 3-ին ժամանեց Էդւարդ թագաւորը և ներկայ գտնվեց գաղտնի խորհրդի նիստում, ուր և ընդունեց նոր մինիստրներին։

Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնան ապրիլի 5-ի առաւօտեան մեկնեց Ռուսաստան։

ԱԹԵՆՔ։ Պատգամաւորների պալատը ընդունեց 1908 թ. նախահաշիւը, հաստատեց նաև այն գումարները, որոնցով հրաւիրվելու են օտարազգի օֆիցէրներ իբրև յունական նաւատորմղի կազմակերպիչներ։

Մինիստր-նախագահ Տեֆօտոկիսը մեկնեց Կորֆու՝ գերմանական կայսրին ողջունելու համար։

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ։ Պարլամենտը փակվեց գահական ճառի ընթերցումից յետոյ։

7 ապրիլի

ԲԵՐԼԻՆ։ Ապրիլի 5-ին, արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ, ստորագրվեց ֆրանս-գերմանական այն համաձայնութիւնը, որով որոշվում են Կամէրունայի և Կոնգօի սահմանները։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Թայմսը» Ամուրեան երկաթուղագծին նուիրված մի յօդուածում ասում է, որ նախագիծը իր մէջ ոչ մի նկատելի սպառնալիք չէ պարունակում։ Միևնոյն ժամանակ լրագիրը, քննադատելով Իզվօլսկու ճառը, այն եզրակացութեանն է յանգում, որ ռուս կառավարութիւնը օրըստօրէ հակվում է դէպի Դուման և ժողովրդական ներկայացուցչութեան առաջ պարզում է իր քաղաքականութեան էութիւնը։

ՊԱՐԻԶ։ «Թանը» ասում է, որ Ռուսաստանը, չորոնելով Բալկանում որևէ շահ, Արևելքի քրիստոնեաների մէջ ազդեցութիւն է ձեռք բերում։ Իզվօլսկու յայտարարութիւնների որոշակի և խելացի լինելը Ֆրանսիայում համակրանքով են ընդունում։

«Ժուրնալ դէ-Դեբա» ասում է, որ Իզվօլսկին ցրեց այն երկիւղները, որոնց մի ժամանակ յարուցում էր արևելեան հարցը։

«Լիբերտէն» ընդգծում է այն երկրորդ յաղթութիւնը, որ տարաւ Դումայում կառավարութիւնը միջազգային հարցերի նըկատմամբ։

Ռաւսօտեան մամուլի օրգանները, քննադատելով Իզվօլսկու ճառը, համակրանքով են խօսում։

ԲԵՐԼԻՆ «Կէօլնիշէ Ցայտունգին» հեռագրում են Բեռլինից, Իզվօլսկու քաղաքական տեսակէտից վերին աստիճանի կարեւոր ճառը տեղումս համարում են նոր նշան այն բանի, որ մակեդոնական բարենորոգումների բանակցութիւնները կարող են աջող ելք ստանալ եւրոպական համերգը պահպանելու համար։ Ցետագան այժմ կախված է միայն Ռուսաստանի և Անգլիայի համաձայնութիւնից, որին Իզվօլսկին հաստատ յոյս է տածում»։

«Բերլինէր Լոկալ Անցէյգէրը» ասում է, որ Իզվօլսկու ճառը ամենանպաստաւոր տպաւորութիւն է թողել գերմանական շրջաններում։

«Կէօլնիշէ Ցայտունգը» գրում է, որ Իզվօլսկու ճառով յօգս են ցնդվում Ռուսաստանի որոշ շրջանների մտքրումները՝ թէ թերևս Ռուսաստանը զինված ընդհարում ունենայ Թիւրքիայի հետ։ Արևելեան հարցը Իզվօլսկու ճառով լուծվում է աջողակ կերպով։

ՎԻԷՆՆԱ։ «Նէօյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէն» գրում է. «Ընդհանուր առմամբ պէտք է բաւական մնալ Իզվօլսկու ճառից, որովհետև մինիստրը Ռուսաստանի հասարակական կարծիքին բացատրում է, համաձայնութեան էութիւնը և հաւաստացնում է, որ երկաթուղագծի հետ միջնադէպը կորցրել է իր սրութիւնը։ Իզվօլսկին համամիտ Վիէննայի կաբինէտի հետ այն բանում, որ ամենագլխաւոր գործը բարենորոգումներն է համարում, կրկին այն բանում, որ անհրաժեշտ նշանակութիւն է տալիս պետութիւնների միացեալ գործողութիւններին և խաղաղութիւնը պահպանելուն բայց և այնպէս թեթև փոփոխութիւն է նկատվում համեմատած ռուսաց նախկին քաղաքականութեան հետ։ Մինչև օրս Աւստրօ-Ունգարիան և Ռուսաստանը մի քայլով առաջ էին կանգնած միւս պետութիւններից. այդ դրութիւնը վերացվում է նրանից յետոյ, երբ Ռուսաստանը նոր առաջարկութիւն արեց։ Առայժմ բաւականանանք նրանով, որ դա չէ խանգարում բարենորոգումների գործի շարունակութեանը»։

«Նէօ-Վիէնէ-Տագեբլատը» ասում է. «Իզվօլսկու ճառից երևում է, որ Ռուսաստանը վերստին հետաքրքրվում է Բալկանում սլաւօնական զգացմունքներով։ Դա բնական է և միանգամայն հասկանալի։ Աւստրօ-Ունգարիայի դրութիւնը էականապէս ամրապնդվեց, որովհետև նա այժմ աւելի ազատ գործելակերպ ունի, քան երբևիցէ ունեցել է»։

«Ցէյտը» ասում է. «Իզվօլսկին զարմանալի պարզութեամբ պատասխանեց վերին աստիճանի շահեկան հարցին—թէ ինչպիսի վերաբերմունք է տածում Ռուսաստանը դէպի աւստրօ-ունգարական համաձայնութիւնը։ Իզվօլսկին այլևս հաշւի չէ առնում նրան։ Ռուսաստանի բալկանեան ամբողջ քաղաքականութեան միջով միշտ կարմիր թելի նման անցել է բալկանեան հարցերում միջամտելու ձգտումը այն չափով, ինչպէս այդ թոյլատրել են նրան նրա սեփական ոյժերը։ Այժմ, երբ Ռուսաստանը վերստին զգում է իր ոյժերի աճումը, Աւստրիային, որ Բալկանում իբրև ժանդարմ պաշտպանում էր Ռուսաստանի շահերը իր սեփականի նման, թոյլատրվում է կրկին հեռանալ, ոչ մի շնորհակալութիւն չը ստանալով։ Աւստրիան կարող է միայն ցանկանալ, որ աւստրիական պետական մարդիկ աւելի քան մինչև այժմ, իւրացնեն Իզվօլսկու ասած՝ առողջ էգօիզմի քաղաքականութիւնը»։

8 ապրիլի

ԼՕՆԴՕՆ։ Պեշավէրից հաղորդում են, որ 1200 հոգուց բաղկացած մի վաշտ Պեշավէրից դուրս ելաւ Մօմանդ ցեղին պատժելու համար, որի մէջ վերջերս նկատվեցին ուժեղ յուզմունքներ։ Տեղացիները գիշերով կրակել են անգլիական պահակախմբի վրա և սպանել են երկու զինւորի։

Կալկութայից Րէյտէրին հաղորդում են, որ հեռագրական ծառայողների գործադուլը վերջացաւ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒԴԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—$1^1/_2$—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—$12^1/_2$ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

Կովկասեան Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Խորհուրդը
յայտարարում է, որ ապրիլի 11-ին, ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 12-ին ընկերութեան գրասենեակում (Абасъ-Абадская пл. № 7) կայանալու է ընկերութեան երկյարկանի տան շինութեան աճուրդը. (տունը գտնվում է V քաղաքամասում)։ Պայմանների մասին դիմել ընկերութեան գրասենեակը։

„ԳՈՐԾ" երկշաբաթաթերթի բաժանորդներին
Ցայտնում ենք ի գիտութիւն մեր բաժանորդներին և ընթերցողներին, որ «Հերմէս» տպարանի փակումը և ապա Զատկական տօները մեզ խանգարեցին «ԳՈՐԾԻ» հերթական № 5-ը իր ժամանակին (ապրիլի 15-ին) լոյս ընծայել։ Մինչև ամսիս վերջերը լոյս կը տեսնէ երկշաբաթաթերթիս №№ 5 և 6 միացեալ համարը, բաղկացած 80 երեսից։

«Գործի» խմբագրութիւն
(Հ. Հ.) 2—1

1908 թ. ապրիլին լոյս կը տեսնի
Աստրախանում
„ԼՐԱԲԵՐ"
շաբաթաթերթը
Բաժանորդագինն է Աստրախանում տարեկան 3 ր., Աստրախանից դուրս 4 րուբլի։
Հասցէն՝ Астрахань, редакція газеты „ЛРАБЕРЪ".
3—1

„Գ ո ւ տ տ ե ն բ ե ր գ"
գրախանութում տօների առիթով վաճառվում են հետևեալ մանկական պատկերազարդ և փառակազմ գրքերը.

Կարէնն ու Մանէնը	40 կ.
Եօթն ապուշ	40 կ.
Անդարդ Հանէսը	40 կ.
Պատիկ ու ճատիկ	40 կ.
Թումանեան Յ. Գիքորը	20 կ.
Էբերս. Փարաւոնի աղջիկը փառակազմ	1 ր. 55 կ.
Ամիչիս. Սիրտ	1 ր. 75 կ.
Անդերսընի հէքիաթները	1 ր. 25 կ.
Աղայեանց. Արութիւն և Մանուէլ	1 ր. 25 կ.
Աննենսկայա. Դասընկերներ	1 ր. 5 կ.
Բէրնէտ. Փոքրիկ Լորդի պատմութիւնը	2 ր. »
Տուէն. Իշխանն ու աղքատը	1 ր. 75 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ" Г. И. Галустяну.
3—1

ԿՈՄԻՍՍԻԱ „ԱԽԱԼՇԷՆ"
Սրանով յայտնում է բոլոր այն անձանց, որոնք գնել են շինութեան հողեր Եղ. Մակարովների կալուածքում, Սաբուրթալում, քանի որ կոմիսսիան վերոյիշեալ գործերին վերջ է տալիս, շտապել հաստատելու տեղերը մինչև ապրիլի վերջը։ Նրանք, որոնք մինչև վերոյիշեալ ժամանակը չեն հաստատի իրանց տեղերը, կոմիսսիան իրան այլևս ազատ է համարում որևէ պատասխանատուութիւնից, և նրանց տեղերն էլ կը ծախվեն հէնց աւելը արդէն հաստատել են իրանց տեղերը։ Կոմիսսիայի գրասենեակը գտնվում է Պուշկինսկայա փողոցում, Պուշկինի պասաժում, վերևի յարկում, № 22.
(28, 8) 2—2

Մարտի 31-ին լոյս տեսաւ
„ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ"
Գրական գեղարուեստական երաժշտական պատկերազարդ հանդէս
Ա. ԳԻՐՔ—ՄԱՐՏ
(Բովանդակութիւնը տես «Մշակ» № 59)
Բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է.
Տարեկան՝ (10 գիրք) 10 ր., արտասահման 40 ֆր.
Հատավաճառ 2 րուբ. (8 ֆր.)
Խմբագրութեան հասցէն՝ Бебутовская, № 12. Օտար տեղերից դիմել՝ Тифлисъ, редакція „Гехарвестъ". Հատով վաճառվում է և բաժանորդագրութիւն ընդունվում Թիֆլիսում նաև «Գուտտենբերգ» և «Փարոս» գրախանութներում, ինչպէս և Սուզանաջեանի երաժշտ. մագազինում, Բագւում «Сотрудникъ» գործակալութեան մէջ։
Խմբ.-հրատ. Գ. Լեոնեան
(օ. մ.) 5—4

ЗАЧѢМЪ ОСТАВАТЬСЯ ТОЛСТЫМЪ?
Знаменитые порошки
Д-ра МАРКОНИ
изготовляемые Хим. Фарм. Общ. „ФАКИРЪ" въ Берлинѣ W15.
теперь можно получить почти во всѣхъ Аптекахъ и Аптекарскихъ магазинахъ Россіи.
Еженедѣльно уменьшаютъ вѣсъ отъ 2—4 фнт.
Это единственное, разумное, вѣрно дѣйствующее и при томъ вполнѣ безвредное для здоровья средство.
„Медицинскій совѣтъ журнальнымъ постановленіемъ отъ 12 декабря „1906 г. за № 846 призналъ возможнымъ разрѣшить ввозъ въ Россію означеннаго средства, въ качествѣ врачебнаго средства, для продажи изъ „аптекъ безъ рецептовъ врачей, и изъ аптекарскихъ магазиновъ.
Цѣна за коробку хватающую на 1 мѣсяцъ 3 рубля, тройная коробка 7 рублей.
Главный складъ въ Москвѣ у Е. Беверъ, Покровка, д. Арбатскихъ.
Թիֆլիսում, Կովկասեան ընկերութեան դեղագործական ապրանքների վաճառատանը և ուրիշների մօտ։
5—5
(1, 8, 23, 8, 23)

Զգուշացէ՛ք կեղծումներից

Պահանջել'որ գրված լինի „Midy" MIDY

ՍԱՆՏԱԼ ՄԻԴԻ
(Թոյլատրված Ռուսաստանում)

Չը կայ լաւագոյն միջոց, քան Սանտալ Միդին, պերելօյի (հօնօրրէյ) ամենայարատև դէպքեր բժշկելու համար։

Սանտալ Միդիի յատկութիւնը և էսսենցիայի մաքրութիւնը թոյլատրում են գործածել առանց վախենալու մարսողական գործարաններին։

Պահեստը Ռուսաստանի գլխաւոր դեղատներում։
25—21
(Հ. 1 ամ. Հ.)

Типографія „Экономія" Авака Мугдусіакопова съ С-ми. Большая Ванкская д. б. Семинаріи № 3.